

DET VAR INTE BÄTTRE FÖRR

Av Håkan Alsterlind, Tvärberget, Gransjö

Enligt 1686 års kyrkolag skulle den som haft utomäktenskapliga förbindelser - ”begått lönskaläge” som det kallades - ”stå uppenbar skrift”, vilket innebar att kvinnan (horan) skulle stå på en särskild pliktpall i kyrkan och få sin avlösning i hela församlingens närvaro.

Teologiskt innebar ceremonin dels att hon erkände sin skuld, dels att hon fick förlåtelse och togs upp i församlingen igen. Men i praktiken var det skulden och skammen som blev bestående.

År 1741 ändrades detta offentliga skriftermål till en enskild förrättning i sakristian, men prästerna gjorde allt för att denna skulle bli så offentlig som möjlig, t.ex. genom att ordna ceremonin strax före gudstjänsten och låta kvinnan gå ut inför hela församlingen.

År 1855 avskaffades också den enskilda skriften, men den levde i många trakter kvar till sekelskiftet.

Enligt 1734 års lag var lönskaläge brottsligt också enligt världslig lag. Både man och kvinna kunde dömas till böter. Mannens böter var dubbelt som kvinnans. Kronolänsmannen skulle som allmän åklagare väcka åtal när utomäktenskapligt barn föddes. Målet kunde inledas vid tinget så fort kvinnan var uppenbart havande. Kvinnan hade små möjligheter att undkomma straff, men mannen kunde svära sig skuldfri genom ed - det fanns ju inga vetenskapliga metoder att fastställa faderskap. Ibland hände det att kvinnan uppgav fadern som okänd eller uppgav ett påhittat fint namn för att den rätte fadern skulle slippa böter.

Genom Strafflagen 1864 avskaffades lönskaläge som brott. Bara om kvinnan stämde mannen för att få faderskapet erkänt, kunde saken dras inför tinget.

År 2000 skiljs den svenska kyrkan från staten. Den 24 maj 1919 fick kvinnor rösträtt i Sverige. Den första självständiga nationen i världen att införa kvinnlig rösträtt på nationell nivå var Nya Zeeland år 1893. I september 2011 låter den saudiske kungen Abdullah meddela att kvinnor i landet från och med nästa mandatperiod ska få rösta och kandidera, rösträtten skulle dock vara begränsad. Feministiskt initiativ Fi bildades 2005.